

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Naleving en handhaving cao-afspraken

Maart 2015

N.Y. Kuiper
A. Machiels
L. Junger

INHOUDSOPGAVE**BLZ.**

Samenvatting	I
1 Inleiding	1
1.1 Aanleiding onderzoek	1
1.2 Achtergrond	1
1.3 Wettelijk kader	5
1.4 Opbouw rapport	6
2 Vraagstelling en opzet	7
2.1 Vraagstelling	7
2.2 Afbakening en aanpak	7
2.3 Onderzoeksopzet	8
3 Afspraken over naleving in cao's	9
3.1 Verplichting van partijen tot naleving	9
3.2 Bevorderen van de naleving	11
3.3 Toezichtsbepalingen in risicosectoren	16
3.4 Wijzigingen in nalevingsbepalingen	18
Bijlage I Onderzochte cao's	21
Bijlage II Aanvullende tabellen hoofdstuk 3	27

Samenvatting

Inleiding

In april 2013 werd zowel in het Sociaal Akkoord als in het actieplan 'Bestrijden van schijnconstructies' door sociale partners en de overheid aandacht gevraagd voor het verbeteren van de naleving en handhaving van cao-afspraken en het tegengaan van het ontduiken van cao's.

Niet-naleving van cao's betekent voor werknemers dat zij niet krijgen waar zij recht op hebben. Werkgevers in de betreffende sector krijgen te maken met oneigenlijke concurrentie op arbeidsvoorwaarden en mogelijk met minder premie-inkomsten en een slecht imago.

Cao-partijen zijn zelf verantwoordelijk voor de naleving van cao-afspraken en het toezicht hierop. Bevoegdheden hiertoe volgen uit de Wet op de collectieve arbeidsovereenkomst (Wet cao) en de Wet op het algemeen verbindend en het onverbindend verklaren van bepalingen van collectieve arbeidsovereenkomsten (Wet avv).

Naast hetgeen wettelijk is geregeld, kunnen cao-partijen zelf afspraken maken om de naleving van de cao te bevorderen. Dit kan variëren van een wederzijdse intentieverklaring van de partijen in de cao, via voorlichting over de cao en een klachten- en geschillenregeling tot het daadwerkelijk houden van toezicht op de naleving. Van bepaalde sectoren is bekend dat een dergelijke vorm van zelfregulering voorkomt. Dit geldt onder andere voor bepaalde risicosectoren, waar de kans op misstanden met arbeidsvoorwaarden groot is. Een compleet beeld ontbreekt echter. Onderhavig onderzoek heeft tot doel inzicht te geven in de aard en omvang van dergelijke cao-afspraken en in het bijzonder of er ontwikkelingen zijn opgetreden in deze afspraken sinds het afsluiten van het Sociaal Akkoord.

Er zijn, naast de door cao-partijen gezamenlijk gemaakte nalevingsafspraken, ook nalevingsbevorderende activiteiten die door één van beide partijen zijn geïnitieerd, doorgaans de werknemerspartijen. Dergelijke activiteiten staan niet in cao's en vallen derhalve buiten het bereik van dit onderzoek.

Onderzoeksvraag

In hoeverre is de toegenomen aandacht van sociale partners voor naleving en handhaving van cao-afspraken terug te vinden in recent afgesloten principe-akkoorden en cao's?

Aanpak

Om antwoord te kunnen geven op deze vraag zijn alle reguliere bedrijfstak-cao's in de sectoren markt en zorg onderzocht (peildatum 1 november 2014). Dit betreft 167 cao's, waaronder ruim 4,4 miljoen werknemers vallen. Waar mogelijk is aanvullende informatie verzameld uit fonds-cao's, principeakkoorden en nota's van wijzigingen.

Resultaten

In de eerste plaats is nagegaan of de cao bepalingen bevat waarin de partijen zich verplichten om de cao na te komen en/of om naleving van de cao te bevorderen. Dit blijkt in meer dan de helft van de cao's het geval te zijn (53%). Vervolgens is nagegaan of de cao bepalingen bevat waarin expliciet wordt gesteld dat de cao (deels) ook moet worden nageleefd ten aanzien van bepaalde werknemers, zoals uitzendkrachten, buitenlandse arbeiders of zzp'ers. Tweederde van de cao's bevat

een of meer van dergelijke bepalingen; deze hebben voornamelijk betrekking op uitzendkrachten (57%).

Er worden vier manieren onderscheiden waarop naleving van de cao kan worden bevorderd:

- voorlichting over en uitleg van de inhoud van de cao;
- klachtenregeling in geval van meningsverschil over cao-naleving tussen individuele werknemer en zijn werkgever;
- geschillenregeling in geval van conflicten over cao-naleving tussen bij de cao betrokken partijen;
- controle op de cao-naleving door het houden van toezicht: structureel, incidenteel (op basis van meldingen) en/of toezicht op de NEN-regeling (uitzendkrachten).

De meeste cao's (86%) bevatten een of meer van deze nalevingsbevorderende afspraken: voorlichting/uitleg over de cao (47%), klachtenregeling (19%), geschillenregeling (75%) en toezicht (21%).

Regelingen voor klachten, geschillen en toezicht bieden de mogelijkheid om actie te ondernemen als er sprake lijkt te zijn van niet-naleving van de cao. Voor 79% van de cao's geldt dat ze ten minste een van deze regelingen bevatten. In 71% van de cao's is behalve een regeling ook sprake van een geschillencommissie en/of een toezichtscommissie. Niet bekend is in hoeverre klachten of meldingen worden geregistreerd; in cao's wordt hier nauwelijks iets over vermeld.

In sectoren en bedrijfstakken waar veel misstanden met arbeidsvoorwaarden lijken voor te komen, is toezicht op naleving van de cao-afspraken extra van belang. Voorbeelden hiervan zijn de landbouw, voedingsindustrie, metaal, bouw, vervoer, vleessector en uitzendsector. Sectoren die niet tot de risico-sectoren worden gerekend zijn bijvoorbeeld communicatie, dienstverlening en zorg.

Uit het onderzoek blijkt dat cao's uit risicosectoren, bijvoorbeeld vervoer, bouw en handel, naar verhouding vaker toezichtsbepalingen bevatten dan cao's uit niet-risicosectoren. Uitzondering hierop zijn de risico-sectoren landbouw (m.u.v. Open Teelten) en Metaal & Techniek; van laatstgenoemde sector, M&T, is bekend dat de vakbonden zelf een vorm van toezicht organiseren. Daarnaast blijkt dat de risicovolle bedrijfstakken binnen sectoren (al dan niet behorend tot de risicosectoren), zoals de vleessector, het taxivervoer, de particuliere beveiliging en de textielverzorging, allemaal toezichtsbepalingen bevatten.

Tot slot de vraag of er sinds het afsluiten van het Sociaal Akkoord in 2013 sprake is van toegenomen aandacht voor het bevorderen van de naleving in cao's. Niet bekend is hoe het in voorgaande jaren was, maar in 36% van de nu onderzochte cao's en principeakkoorden is sprake van een of meer (voorgenomen) wijzigingen met betrekking tot het bevorderen van de naleving. De sectoren bouw en metaal bevatten naar verhouding de meeste wijzigingen. Voor zover de wijziging betrekking heeft op specifieke nalevingsbevorderende afspraken scoort toezicht het hoogst (21x); wanneer het gaat om bepaalde onderwerpen wordt de NEN-regeling het vaakst genoemd (13x). In 18 cao's heeft de wijziging te maken met het oprichten of aanpassen van een nalevingsorgaan. In 21 cao's tenslotte wordt als motief voor de wijziging expliciet genoemd het tegengaan van oneigenlijke concurrentie en/of het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden in de sector.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek

In het Sociaal Akkoord dat sociale partners en kabinet in april 2013 hebben gesloten wordt o.a. aandacht gevraagd voor het evenwicht tussen flexibiliteit en zekerheid. Flexibele arbeidsrelaties kunnen volgens de sociale partners een passend middel zijn om het bedrijfsleven aanpassingsvermogen te bieden en werknemers een op maat van hun persoonlijke voorkeuren gesneden arbeidsrelatie. Een groot deel van de flexibele arbeidsrelaties vervult in de praktijk van dit moment een nuttige rol, aldus de sociale partners. Tegelijkertijd moet volgens hen worden erkend dat er in toenemende mate sprake is van 'doorgeschoten flexibiliteit', dat wil zeggen arbeidsrelaties waarvan de noodzaak dubieus is en/of waarbij de vormgeving volkomen onevenwichtig is ten nadele van de werknemer. Steeds vaker worden (schijn)constructies toegepast louter om de cao te ontwijken. Ook is in toenemende mate sprake van een doorgeschoten gebruik van tijdelijke contracten, nul urencontracten of min-max-contracten. Sociale partners stellen daarom een aantal wegen voor met het oog op een verantwoorde inzet van externe flexibiliteit en flexibele arbeidscontracten. Een van deze wegen betreft de (betere) naleving en handhaving van cao-afspraken¹.

Ook in het actieplan 'bestrijden van schijnconstructies' van het kabinet, eveneens uit april 2013, is ontduiking van cao's (o.a. bij grensoverschrijdende arbeid) een van de aan te pakken problemen².

In dit onderzoek is nagegaan wat er in cao's is afgesproken over het bevorderen van de naleving en of de aandacht voor handhaving van cao-afspraken de laatste tijd is toegenomen.

1.2 Achtergrond

Niet-naleving

Niet-naleving van de cao betekent dat werknemers niet krijgen waar zij recht op hebben, dat er oneerlijke concurrentie op het vlak van arbeidsvoorwaarden ontstaat met alle gevolgen van dien voor de bonafide werkgevers in de sector, dat sociale fondsen en pensioenfondsen mogelijk te weinig premies ontvangen en dat de sector in een kwaad daglicht komt te staan ingeval de niet-naleving publiek belicht wordt. Niet-naleving kan het gevolg zijn van bewust malafide handelen van een werkgever, maar ook bijvoorbeeld van onbekendheid met de cao, onduidelijk geformuleerde cao-afspraken of een gebrekkig draagvlak³.

Toezicht op naleving

De totstandkoming en de inhoud van cao's is in beginsel de verantwoordelijkheid van werkgevers, werknemers en hun organisaties. In het verlengde daarvan valt ook het toezicht op de naleving van cao's volledig onder de eigen verantwoordelijkheid van cao-partijen. Dit is ook het geval bij algemeen verbindend verklaarde cao-bepalingen. Bevoegdheden omtrent de handhaving volgen uit de Wet cao en de Wet avv (zie de

¹ Stichting van de Arbeid, Sociaal Akkoord, april 2013, par. 2.5.

² Kamerstukken II 2012/13, 17 050, nr. 428.

³ Stichting van de Arbeid, Advies naleving en handhaving van de cao juni 2014.

paragraaf over het wettelijk kader). Naleving van een cao kan door cao-partijen via de civiele rechter worden afgedwongen⁴.

Wettelijke mogelijkheden

In de Wet cao staan mogelijkheden voor cao-partijen en benadeelde werknemers om actie te ondernemen in het geval werkgevers (al dan niet verbindend verklaarde) bepalingen van een cao niet naleven. Zo kunnen vakbonden die een cao hebben afgesloten naleving vorderen van een daardoor gebonden werkgever die de cao overtreedt. Ook kan een vakbond een schadevergoeding eisen, zowel voor hun eigen schade als die van hun leden. Daarnaast kunnen vakbonden en werkgeversorganisaties, nadat een cao op hun verzoek algemeen verbindend is verklaard, de minister van SZW onder bepaalde voorwaarden om ondersteuning bij een onderzoek naar niet-naleving vragen.

Afspraken cao-partijen

Naast hetgeen wettelijk is geregeld, kunnen cao-partijen zelf afspraken maken om het afdwingen van naleving van de cao te vergemakkelijken. Dit kan zowel in de vorm van nalevingsregelingen als door een geschillenregeling.

Nalevingsregelingen (of nalevingsbepalingen) kunnen heel beknopt zijn of juist betrekking hebben op een veelheid van aspecten. Voorbeeld van een eenvoudige regeling is die waarbij in de cao een orgaan wordt aangewezen dat de juiste naleving dient te bevorderen door het geven van objectieve voorlichting over de inhoud van de cao. Voorbeeld van een verdergaande nalevingsregeling is die waarbij cao-partijen een orgaan aanwijzen dat bevoegd is om namens hen de naleving van de cao te bevorderen en waarbij tevens nader in de cao of een bijlage daarbij is uitgewerkt hoe dat dan in zijn werk gaat.

Geschillenregelingen bieden de mogelijkheid om een geschil tussen een werkgever en een werknemer over de toepassing van een of meer onderdelen van een cao voor advies voor te leggen aan een daartoe door de cao-partijen ingestelde of aangewezen instantie (een geschillencommissie).

De nalevings- en/of geschillenregelingen in de cao kunnen (indien zij niet in strijd zijn met de wet) algemeen verbindend worden verklaard. De door cao-partijen opgestelde regels over controle, onderzoek en schadevergoeding gelden dan voor de gehele sector. Aangezien een cao voor maximaal twee jaar algemeen verbindend kan worden verklaard en een fonds-cao voor maximaal vijf jaar, kan er in verband met de continuïteit van het toezicht voor worden gekozen om de bevoegdheden vast te leggen in de fonds-cao⁵.

Initiatieven buiten cao om

Voor zowel reguliere als fonds-cao's geldt, dat er alleen afspraken in staan die de betrokken sociale partners samen hebben gemaakt. Ook worden hierin alleen de zogenaamde paritaire organen vermeld, dat wil zeggen geschillencommissies of nalevingsorganen waarin vertegenwoordigers van beide partijen vertegenwoordigd zijn. Het kan echter ook voorkomen dat een van beide partijen, doorgaans de werknemersorganisatie, zelf iets regelt met betrekking tot naleving. Een voorbeeld hiervan is de sector Metaal en Techniek. De sector kent wel een paritaire commissie die uitleg geeft over de interpretatie van cao-artikelen, maar geen door sociale

⁴ Brief van Minister van SZW aan Tweede Kamer; Handhaving van cao's; 7 dec. 2009.

⁵ Hoe kun je in de cao en via algemeen verbindend verklaring daarvan de naleving van een cao bevorderen? Een praktische handreiking voor cao-partijen. Ministerie van SZW.

partners gezamenlijk vormgegeven controle op de naleving van cao-afspraken. De vakbonden organiseren deels zelf het toezicht op de naleving, op basis van individuele meldingen. Dergelijke initiatieven staan niet in cao's en vallen daardoor buiten het bereik van dit onderzoek.

Zelfregulering

Controle op naleving van de cao door de sociale partners is een vorm van zelfregulering binnen de sector. In de uitzendbranche is al zo'n 15 jaar sprake van zelfregulering. Met de komst van de Wet Allocatie Arbeidskrachten door Intermediairs (Waadi) in 1998 konden bedrijven die met uitzendkrachten of ander ingeleend personeel werkten verantwoordelijk worden gesteld voor de afdracht van loonheffingen en btw. Inlenen werd een risico en uit angst dat de uitzendbranche hiervan de dupe zou worden, is deze overgegaan tot zelfregulering (certificering van goedgekeurde uitzendbureaus). In 2004 is de Stichting Naleving CAO voor Uitzendkrachten (SNCU) opgericht, ook wel 'CAO-politie' genoemd. Als voorlichter, toezichthouder en handhaver stimuleert de SNCU dat de cao-regels in de uitzendbranche worden nageleefd⁶.

In de sector bouw heeft de vakbond FNV Bouw het initiatief genomen ten aanzien van naleving van de cao's. In de eerste helft van 2013 heeft de bond een digitaal Meldpunt Naleving Cao in de lucht gehouden omdat zij veel signalen kreeg over het afstaan van arbeidsvoorwaarden onder dwang. Conform de afspraken in het Sociaal Akkoord van april 2013 over handhaving is FNV Bouw zich vervolgens gaan inzetten voor een Bureau Handhaving cao. Werknemers- en werkgeversorganisaties in de bouw werken samen vanuit een gezamenlijk secretariaat, het Technisch Bureau voor de Bouwnijverheid. Onderdeel daarvan is tegenwoordig het Bureau naleving & werkingssfeer.

De laatste jaren is er een tendens te bespeuren in cao-land dat sociale partners gezamenlijk de verantwoordelijkheid nemen om te zorgen dat gemaakte afspraken in de sector ook in de bedrijven werden nageleefd, zo constateerde Aarts in 2012. Het voorkomen van concurrentie op arbeidsvoorwaarden, een van de doelen van sectorcao's, is volgens hem vooral van belang in branches met een facilitaire achtergrond, vanwege het op prijs selecteren van aanbestedingen door opdrachtgevers. Sectoren die in 2012 al cao-afspraken over controle op naleving hadden waren o.a. vleessector, taxivervoer, tentoonstellingsbedrijven, uitzendkrachten, besloten busvervoer, schoonmaak- en glazenwassersbedrijven, beroepsgoederenvervoer, textielverzorging en particuliere beveiliging⁷.

Betrokkenheid sociale partners bij toezicht op naleving

Bovenstaande sectoren overlappen deels met de zeven waarvoor in 2013 door A-advies is onderzocht hoe het toezicht op de naleving van cao-afspraken is georganiseerd. Het betreft de sectoren: uitzendbranche, taxibranche, bouwnijverheid, particuliere beveiliging, beroepsgoederenvervoer, metaal & techniek en schoonmaak- & glazenwassersbranche.

A-advies onderscheidt een aantal variabelen op grond waarvan de basisstructuur voor de vormgeving van het toezicht op de naleving van cao-afspraken kan worden

⁶ Naleving van de bouw-cao. SNA wil uitbreiding norm om 'cao-uitzendmisstanden' te kunnen aanpakken. Gazet 2012, nr. 6.

⁷ Naleven (nog) geen vanzelfsprekendheid. Hobbels in de cao's. Jan Aarts. VM, april 2012, nr. 15.

beschreven. Gezien de focus van onderhavig onderzoek, de veronderstelde toegenomen aandacht van sociale partners voor handhaving van de cao, wordt hier ingezoomd op de eerste variabele: de betrokkenheid van sociale partners bij de organisatievorm. Op welke wijze en in welke mate geven sociale partners het toezicht op de naleving gezamenlijk vorm en inhoud? Is er sprake van een paritair orgaan, dat wil zeggen een orgaan waarin (vertegenwoordigers van) werkgevers en werknemers samenwerken? In de door A-advies onderzochte sectoren was zowel sprake van paritaire controleorganen (ondergebracht in een stichting of bij het sociaal fonds) als van door sociale partners individueel georganiseerd toezicht (al dan niet met behulp van daarvoor ontwikkelde instrumenten)⁸.

Risicosectoren

In sectoren waar veel misstanden met arbeidsvoorwaarden voorkomen, lijkt toezicht op de naleving van cao-afspraken extra van belang. In sectoren met veel laaggeschoolde arbeid, zoals de bouw, metaal, transport, distributie, voedingsindustrie en agrarische sector/landbouw, is het risico op cao-ontduiking groot. Andere sectorkenmerken die het risico op cao-overtreding vergroten zijn bijvoorbeeld de aanwezigheid van veel kleine bedrijven, tijdelijk werk, grote prijsconcurrentie, naar verhouding hoge arbeidskosten, lage toetredingsdrempel tot de markt en veel onderaanneming. Verder kunnen een rol spelen onbekendheid met de (soms ingewikkelde) cao-regelingen, toenemende (internationale) concurrentie, malafide ondernemingen, werknemers die in grote mate afhankelijk zijn van de werkgever en het ontbreken van een sterke vakbondslijn in de sector⁹.

Uitzendbureaus blijken vaak het minimumloon te betalen terwijl in de cao is vastgelegd dat uitzendkrachten het - hogere - loon van bijvoorbeeld de grootmetaal of de bouw moeten krijgen. Daarbij horen vaak ook toeslagen voor overwerk, ploegendiensten en reiskosten. Door de cao niet te volgen kunnen werkgevers tot 30 procent 'besparen'. Buitenlandse werknemers zijn vaak niet op de hoogte van de arbeidsvoorwaarden. Ook is het minimumloon voor werkenden uit de nieuwere EU-landen aanzienlijk hoger dan ze gewend zijn¹⁰.

Naast de hierboven al genoemde sectoren behoren volgens de Inspectie SZW ook de handel, horeca en schoonmaak tot de risicosectoren¹¹.

Omvang misstanden

Er duiken regelmatig berichten op over ontduiking van cao's, maar hoe groot het probleem is, laat zich lastig in kaart brengen. Aan de hand van overtredingen en controles valt wel een beeld te schetsen. Bijvoorbeeld het aantal meldingen van misstanden, het aantal boetes dat wordt uitgedeeld aan bedrijven die zich niet aan het cao-loon houden, of het aantal uitzendbureaus dat zijn SNA-keurmerk kwijtraakt. In hoeverre dergelijke informatie bekend is bij het orgaan dat belast is met het toezicht op de naleving binnen de sector is niet bekend.

⁸ Toezicht op de naleving van cao-afspraken. A-advies, augustus 2013.

⁹ Toezicht op de naleving van cao-afspraken. A-advies, augustus 2013.

¹⁰ Onderbetaling in de polder. Nanda Troost, Volkskrant, 17/05/2014.

¹¹ Jaarverslag Inspectie SZW, 2013.

1.3 Wettelijk kader

Cao-partijen zijn zelf verantwoordelijk voor de naleving van cao-afspraken en het toezicht hierop. Bevoegdheden hiertoe volgen uit de Wet op de collectieve arbeidsovereenkomst (Wet cao; artikel 15 t/m 17).

Wet cao

- *Art. 15: Eene vereeniging, welke eene collectieve arbeidsovereenkomst heeft aangegaan, kan, indien eene der andere partijen bij die overeenkomst of een der leden van dezen handelt in strijd met eene harer of zijner verplichtingen, vergoeding vorderen niet alleen voor de schade, welke zij zelve dientengevolge lijdt, doch ook voor die, welke hare leden lijden.*
- *Art. 16: Voor zover de schade in ander nadeel dan vermogensschade bestaat, zal als vergoeding een naar billijkheid te bepalen bedrag verschuldigd zijn.*
- *Art. 17: Bij de collectieve arbeidsovereenkomst kan met betrekking tot de schadevergoeding eene voorziening worden getroffen, welke afwijkt van het bepaalde bij de twee voorgaande artikelen.*

Door deze bevoegdheden algemeen verbindend te laten verklaren (te avv'en) kunnen cao-partijen ook toezicht houden en handhaven bij werkgevers die geen lid zijn van de werkgeversvereniging(en) die de cao heeft/hebben afgesloten. Dit is vastgelegd in de Wet op het algemeen verbindend en het onverbindend verklaren van bepalingen van collectieve arbeidsovereenkomsten (Wet avv; art. 3).

Wet avv, art. 3

- *Lid 1: Elk beding tusschen den werkgever en den werknemer, strijdig met verbindend verklaarde bepalingen, is nietig; in plaats van zoodanig beding gelden de verbindend verklaarde bepalingen.*
- *Lid 2: De nietigheid kan steeds worden ingeroepen door verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid van werkgevers of werknemers, waarvan leden partij zijn bij eene arbeidsovereenkomst, waarop de verbindend verklaarde bepalingen van toepassing zijn.*
- *Lid 3: Bij gebreke van bepalingen in eene arbeidsovereenkomst omtrent aangelegenheden, geregeld in verbindend verklaarde bepalingen, gelden die verbindend verklaarde bepalingen.*
- *Lid 4: De in het tweede lid bedoelde verenigingen kunnen van werkgevers of werknemers, die in strijd handelen met verbindend verklaarde bepalingen, vergoeding vorderen van de schade, die zij of hare leden daardoor lijden. Voor zover de schade in ander nadeel dan vermogensschade bestaat, zal als vergoeding een naar billijkheid te bepalen bedrag verschuldigd zijn.*

Cao-partijen kunnen, in geval van een avv'de cao, ter ondersteuning van de privaatrechtelijke handhaving in een bepaald bedrijf (bij gegrond vermoeden en intentie tot rechtsvervolging) de minister van SZW verzoeken om een onderzoek in te stellen op grond van artikel 10 van de Wet avv. Dit verzoek kan zowel worden gedaan door een of meer verenigingen van werkgevers of van werknemers die het avv-verzoek hebben ingediend, als door een rechtspersoon die door hen is belast met het toezicht op de naleving van avv'de bepalingen van een cao. De minister licht degenen die om het onderzoek hebben gevraagd in over hetgeen bij het onderzoek is gebleken.

1.4 Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 wordt nader ingegaan op de vraagstelling en de opzet van het onderzoek. De resultaten van het onderzoek worden weergegeven in hoofdstuk 3. De bijlagen bevatten een lijst van onderzochte cao's en aanvullende tabellen bij hoofdstuk 3.

2 Vraagstelling en opzet

2.1 Vraagstelling

Onderzoek naar controle op en handhaving van de naleving van cao-afspraken is voor zover bekend niet of nauwelijks voorhanden. Van een aantal sectoren is bekend dat er afspraken zijn over naleving van de cao, zo blijkt uit hoofdstuk 1, maar een goed overzicht ontbreekt. Zijn het vooral de risico-sectoren die afspraken maken of juist niet? Op welke wijze wordt getracht de naleving te bevorderen (voorlichting, regelingen voor klachten en geschillen, toezicht) en zijn er naar aanleiding van het Sociaal Akkoord wijzigingen opgetreden?

Hoofdvraag:

In hoeverre is de toegenomen aandacht van sociale partners voor naleving en handhaving van cao-afspraken terug te vinden in recent afgesloten principe akkoorden en cao's?

Deelvragen:

- Wordt in de cao expliciet melding gemaakt van de verplichting tot naleving?
- Is er sprake van het bevorderen van de naleving en zo ja, op welke wijze?
- Hebben de partijen een paritair nalevings-orgaan opgericht?
- Zijn de nalevingsafspraken gewijzigd sinds het afsluiten van het Sociaal Akkoord?

2.2 Afbakening en aanpak

Reguliere bedrijfstakcao's

Er zijn twee soorten cao's: bedrijfstak- en ondernemings-cao's. Dit onderzoek betreft alleen bedrijfstak-cao's. Bij ondernemings-cao's is sprake van één werkgever (plus vakbonden/werknemers), bij bedrijfstak-cao's van vele, al dan niet gebonden, werkgevers. Het risico van concurrentie op arbeidsvoorwaarden in een sector speelt alleen als er sprake is van meerdere werkgevers.

Naast het soort cao wordt ook onderscheid gemaakt naar het type cao, te weten een reguliere regeling, een regeling voor vervroegde uittreding, een fonds voor opleiding en ontwikkeling, een sociaal fonds en een overige regeling. Dit onderzoek betreft de reguliere cao, wat staat daar in over naleving en handhaving van de (reguliere) cao.

De fondscao's zijn wel getoetst op de aanwezigheid van nalevingsbepalingen¹².

Markt en zorg

Een bedrijfstak is een verzamelnaam voor organisaties/bedrijven binnen één bepaalde branche, bijvoorbeeld de bedrijfstak particuliere beveiliging. Bedrijfstakken vallen op hun beurt weer onder een bepaalde economische sector, in dit geval de sector zakelijke dienstverlening.

Economische sectoren kunnen op verschillende manieren worden gedefinieerd. Drie hoofdsectoren zijn markt, overheid en zorg. De sector overheid (openbaar bestuur en onderwijs) wordt hier gezien de aparte status van de overheidsakkoorden buiten

¹² Informatie verzameld in het kader van het onderzoek 'Financiële positie van cao-fondsen in 2013'; SZW, Cao-afspraken 2014, hoofdstuk 9.

beschouwing gelaten. De sector zorg vormt één categorie. De sector markt wordt als volgt onderverdeeld: landbouw, industrie, bouw, handel, horeca, vervoer, communicatie, zakelijke dienstverlening en overige dienstverlening. Binnen de sector markt wordt bij bepaalde analyses een aparte indeling naar risicosectoren gehanteerd.

Aanpak

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag is van alle reguliere bedrijfstak-cao's in de sectoren markt en zorg de meest recente versie (peildatum 1 november 2014) onderzocht. Met behulp van een vragenlijst zijn de onderwerpen die relevant zijn in het kader van de deelvragen in kaart gebracht. Om eventuele ontwikkelingen in de afspraken waar te nemen is, waar mogelijk, ook gekeken naar het bijbehorende principeakkoord en de nota van wijziging.

2.3 Onderzoeksopzet

Aantal cao's en werknemers

In 2014 zijn er 167 reguliere bedrijfstak-cao's in de sectoren markt en zorg van kracht¹³. Voor bedrijfstak-cao's kan een onderscheid worden gemaakt tussen werknemers die direct onder de werking van een cao vallen en werknemers die via het algemeen verbindend verklaren onder de werking van een cao vallen. Uit tabel 2.1 blijkt dat ruim 3,8 mln. werknemers rechtstreeks onder de werking van een bedrijfstak-cao valt en ruim 0,6 mln. werknemers worden door het algemeen verbindend verklaren van deze cao's gebonden.

Tabel 2.1 Werknemers onder cao en avv en totaal voor de reguliere bedrijfstak-cao's markt en zorg, uitgesplitst naar economische sector

Economische sector	aantal	werknemers		totaal
	cao's	cao	avv	
Landbouw	9	87.516	18.722	106.238
Industrie	37	580.697	105.324	686.021
Bouwnijverheid	11	233.550	75.276	308.826
Handel	33	685.372	164.879	850.251
Horeca	4	250.500	5.455	255.955
Vervoer	10	186.105	44.884	230.989
Communicatie	8	21.903	44	21.919
Zakelijke dienstverlening	23	622.603	142.597	765.200
Overige dienstverlening	21	79.078	11.582	90.660
Zorg	11	1.065.571	46.987	1.112.558
Totaal	167	3.812.895	615.750	4.428.617

¹³ Cao's met een expiratedatum op of ná 1 januari 2014.

3 Afspraken over naleving in cao's

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vraag: in hoeverre is de toegenomen aandacht van sociale partners voor naleving en handhaving van cao-afspraken terug te vinden in recent afgesloten principe akkoorden en cao's? Hiertoe wordt eerst nagegaan of in de cao expliciet melding wordt gemaakt van de verplichting tot naleving (3.1). Vervolgens of er sprake is van nalevingsbevorderende afspraken (3.2). Speciale aandacht is er voor toezichtsafspraken in de zogenaamde risico-sectoren (3.3). Tot slot wordt nagegaan of er sprake is van (voorgenomen) wijzigingen in de nalevingsbepalingen (3.4). De tekst bevat diverse cao-bepalingen ter illustratie. Aanvullende tabellen zijn opgenomen in bijlage II.

3.1 Verplichting van partijen tot naleving

In cao's zijn afspraken tussen sociale partners vastgelegd. In een deel van de cao's wordt expliciet vermeld dat de partijen de verplichting hebben tot naleving van de afspraken, in het algemeen of ten aanzien van bepaalde werknemers. Tabel 3.1 geeft een overzicht van het aantal cao's waarin dit het geval is. De resultaten worden hieronder besproken. In tabel 3.1a in de bijlage zijn deze resultaten opgesplitst naar economische sector.

Tabel 3.1 Cao's met verplichting tot naleving algemeen en t.a.v. bepaalde werknemers¹.

Verplichting tot naleving	% cao's	Aantal cao's
Algemeen	53	89
Uitzendkrachten	57	95
Buitenlandse arbeiders	16	27
Zzp'ers	8	13
Totaal	100	167

¹ De percentages tellen niet op tot 100 omdat één cao meerdere bepalingen kan bevatten.

Naleving algemeen

In de eerste plaats is nagegaan of de cao algemene bepalingen bevat waarin de partijen zich verplichten om de cao na te komen en/of om naleving van de cao door hun leden te bevorderen. Dit blijkt in meer dan de helft van de cao's (53%) het geval te zijn. Sectoren waarin naar verhouding vaak dergelijke bepalingen staan zijn de bouw (73%), vervoer (70%), landbouw (67%) en industrie (65%). In cao's uit de sector zorg komen dergelijke bepalingen naar verhouding weinig voor (18%).

Ter illustratie een voorbeeld uit de sector bouw:

Artikel 9 Verplichtingen van werkgevers- en werknemersorganisaties

- 1. Werkgevers- en werknemersorganisaties werken volledig mee aan de naleving van de bepalingen van deze cao en aanvaarden de volle aansprakelijkheid voor alle handelingen ter uitvoering der door hen genomen beslissingen, waardoor inbreuk wordt gemaakt op de bepalingen van deze cao.*
- 2. Zij verbinden zich voorts de nodige maatregelen ten aanzien van hun leden te nemen, om de naleving van deze cao te bevorderen en hun leden aan te spreken als de cao niet wordt nagekomen.*

(Cao Afbouw)

Naleving m.b.t. bepaalde werknemers

Vervolgens is nagegaan of de cao nalevingsbepalingen bevat met betrekking tot bepaalde werknemers, te weten uitzendkrachten, buitenlandse arbeiders, zzp'ers en overige categorieën. Met nalevingsbepaling wordt hier bedoeld dat expliciet is vermeld dat de cao ook voor deze werknemers moet worden toegepast. Tweederde van de cao's (67%) bevat een of meer van dergelijke bepalingen.

De meest voorkomende bepaling heeft betrekking op naleving van de cao in geval van uitzendkrachten (57%). Dergelijke bepalingen komen relatief vaak voor in cao's van de sectoren landbouw (89%), bouw (82%) en industrie (73%). Nalevingsbepalingen ten aanzien van uitzendkrachten komen naar verhouding weinig voor in de sectoren communicatie (13%), zorg (27%) en overige dienstverlening (33%). Een voorbeeld uit de sector landbouw:

Artikel 37 Uitzendwerk en inleenkrachten

3. De werkgever is verplicht zich ervan te verzekeren dat het uitzendbureau in de periode van ter beschikkingstelling de bepalingen van de toepasselijke cao's naleeft.

(Cao Glastuinbouw)

Bepalingen met betrekking tot de naleving van de cao in geval van buitenlandse arbeiders komen in 16% van de cao's voor. De sectoren bouw (46%), zakelijke dienstverlening (35%) en vervoer (30%) bevatten naar verhouding het vaakst dergelijke bepalingen. Een voorbeeld uit de sector zakelijke dienstverlening:

Artikel 6 Grensoverschrijdende arbeid

1. In overeenstemming met het bepaalde in de Wet arbeidsvoorwaarden grensoverschrijdende arbeid is deze CAO van toepassing op de ter beschikking gestelde werknemer die in Nederland arbeid verricht en wiens arbeidsovereenkomst wordt beheerst door een ander recht dan het Nederlandse recht.

(Cao Schoonmaak- en glazenwassersbedrijf)

Een enkele keer is in de cao opgenomen dat de werkgever zorgt voor huisvesting van buitenlandse werknemers. Bepalingen over (buitenlandse) uitzendkrachten bevatten dikwijls de verplichting om gebruik te maken van gecertificeerde uitzendbureaus, dat wil zeggen bureaus met het SNA-keurmerk. Een van de motieven hiervoor is het voorkómen dat de sector een slechte naam krijgt. In het voorbeeld hieronder uit de sector industrie wordt dit expliciet benoemd.

Artikel 23 Uitzendkrachten

23.1. Beloning voor uitzendkrachten

(...) CAO-partijen bevelen aan uitsluitend buitenlandse krachten in te schakelen via samenwerking met ABU-, NBBU- of RIA-erkende uitzendbureaus. Op deze wijze kan negatieve imagoschade worden voorkomen die mogelijk ontstaat wanneer via andere kanalen buitenlandse uitzendkrachten worden ingeleend en daarbij niet de wettelijke- en CAO-regelgeving in acht worden genomen.

(Cao Gemaksvoedingsindustrie)

Acht % van de cao's bevat een bepaling met betrekking tot de naleving van de cao in het geval van zzp'ers en/of onderaannemers. Dit komt met name voor in de sectoren vervoer en bouw (resp. 40% en 27%). Een voorbeeld uit de sector vervoer:

Artikel 4B (onderaanneming)

De werkgever is verplicht in overeenkomsten van onderaanneming met zelfstandige ondernemers, die als werkgever in de zin van deze cao optreden, te bedingen dat zij de bepalingen van de CAO zullen naleven, tenzij op de werknemer een andere CAO van toepassing is.

(Cao Openbaar vervoer)

Tot slot bevat 11% van de cao's nalevingsbepalingen ten aanzien van andere categorieën werknemers, voornamelijk oproepkrachten. Een voorbeeld uit de sector zakelijke dienstverlening:

Artikel 24 Oproepkrachten

1. De bepalingen van deze CAO zijn op oproepkrachten van toepassing met inachtneming van de volgende leden van dit artikel.

(Cao Reisbranche)

3.2 Bevorderen van de naleving

Er worden vier manieren onderscheiden waarop naleving van de cao kan worden bevorderd: voorlichting/uitleg; klachtenregeling; geschillenregeling; toezicht. Van de onderzochte cao's bevat 14% (23 cao's) geen enkele van deze nalevingsbevorderende afspraken, in 35% is sprake van één afspraak, in 31% van twee, in 18% van drie en in 3% komen alle vier soorten afspraken voor.

Van elke nalevingsbevorderende afspraak is nagegaan of deze in de cao ter sprake komt, en zo ja, of er een apart orgaan mee is belast en of uit de cao blijkt dat er sprake is van registratie van de vragen en meldingen¹⁴. Tabel 3.2 geeft een overzicht van het aantal cao's waarin dergelijke afspraken voorkomen. De resultaten worden hieronder besproken. In tabel 3.2a in de bijlage zijn deze resultaten opgesplitst naar economische sector.

Tabel 3.2 Cao's met nalevingsbevorderende afspraken¹.

Afspraak	% cao's	Aantal cao's
Voorlichting	47	79
Klachten	19	31
Geschillen	75	126
Toezicht	21	35
Totaal	100	167

¹ De percentages tellen niet op tot 100 omdat één cao meerdere afspraken kan bevatten.

Naast hetgeen in de reguliere cao's staat blijken diverse Sociale Fondsen van bedrijfstakken o.a. als doel te hebben: "het geven van voorlichting over de cao en andere activiteiten ter bevordering van de naleving van deze cao". Voor één cao, die van de Schoonmaak- en glazenwassersbedrijven, geldt dat in de reguliere cao niet over toezicht wordt gesproken maar in de fondscAO wel: toezicht door de stichting

¹⁴ Er kan sprake zijn van registratie van meldingen e.d. terwijl dit niet uit de cao blijkt, zoals bijvoorbeeld in de uitzendbranche door de SNCU.

Raad voor de Arbeidsverhoudingen in de Schoonmaak- en glazenwassersbranche (RAS). Deze cao wordt in deze rapportage beschouwd als cao mét toezichtsbepaling.

3.2.1 Voorlichting

In bijna de helft van de cao's (47%) is sprake van voorlichting over de inhoud van de cao. Het gaat hier om het geven van uitleg over de interpretatie en advies over de toepasbaarheid en uitvoerbaarheid van caobepalingen. De sector communicatie scoort hier het hoogst (88%). Als er sprake is van voorlichting, dan is er in de meeste gevallen (71x) ook sprake van een orgaan dat hiermee is belast. Als er geen orgaan is berust het geven van uitleg bij de betrokken sociale partners: "De uitleg van deze cao ligt bij partijen." In geen enkel geval blijkt uit de cao dat er sprake is van registratie van de gestelde vragen en/of gegeven uitleg. Een voorbeeld uit de sector communicatie:

*Artikel 18.2 Commissie Toezicht en Naleving
Interpretatie van CAO-bepalingen*

3. De Commissie geeft desgevraagd de juiste uitleg van de bepalingen van deze cao, indien deze onduidelijk mochten blijken te zijn.

(Cao Dagbladuitgeverijbedrijf)

3.2.2 Klachten

Klachten hebben betrekking op een meningsverschil tussen een individuele werknemer en werkgever en worden bij voorkeur binnen de organisatie afgehandeld. In 19% van de cao's is iets geregeld voor werknemers die klachten hebben over de naleving van de cao door de werkgever¹⁵. Van de 31 cao's met een klachtenregeling, is er in bijna de helft van de gevallen (15x) ook sprake van een orgaan of meldpunt. Een voorbeeld uit de sector overige dienstverlening:

Artikel 30 Naleving cao

Om de naleving van de cao te bevorderen is er een meldpunt ingesteld waar werknemers hun klachten kunnen melden. Er is een website ontwikkeld waar de klacht, desgewenst anoniem, kan worden gemeld.

(Cao Uitvaartverzorging)

Als er geen orgaan is, bestaat de klachtenregeling uit de procedure die moet worden gevolgd als er een klacht is. Als een klacht niet wordt opgelost kan het een geschil worden. Cao's met klachtenregelingen (met of zonder orgaan) hebben dan ook bijna altijd tevens een geschillenregeling (zie 3.2.3). Hieronder een voorbeeld van een klachtenregeling zonder orgaan, uit de sector zakelijke dienstverlening.

Artikel 4 VERZOEK

a. Alvorens een verzoek bij de Geschillencommissie RAS in te dienen, dient een klacht mondeling kenbaar te worden gemaakt bij de direct leidinggevende (indien het een klacht van een werknemer betreft) dan wel de werknemer (indien het een klacht van de werkgever betreft). Partijen bij het geschil treden naar aanleiding daarvan met elkaar in overleg teneinde tot een minnelijke regeling te komen.

¹⁵ Andere klachtenregelingen, zoals i.v.m. ongewenste intimiteiten of functie-indeling en -waardering, worden hier buiten beschouwing gelaten.

- b. *Indien dit niet binnen veertien dagen tot een oplossing leidt, deelt de klagende partij de wederpartij schriftelijk mede dat hij voornemens is de klacht voor te leggen aan de Geschillencommissie.*
- c. *Indien niet binnen veertien dagen alsnog een minnelijke regeling wordt getroffen, is er sprake van een geschil volgens dit reglement.*
(Cao Schoonmaak- en glazenwassersbedrijf)

Registratie van de klachten komt nauwelijks voor; een keer is sprake van het opnemen van klachten in een register en een keer dat de meldingen op een website worden gebundeld.

3.2.3 Geschillen

Geschillen zijn conflicten tussen bij de cao betrokken partijen die buiten de organisatie worden behandeld. Driekwart van de cao's heeft een geschillenregeling. Van deze 126 cao's met geschillenregeling heeft de meerderheid ook een geschillenorgaan (113x): een paritaire commissie waarin zowel vertegenwoordigers van werkgevers- als van werknemersorganisaties zitten. Geschillenregelingen zonder geschillencommissie houden in dat betrokkenen (sociale partners) ernaar moeten streven het geschil samen op te lossen en als dit niet lukt kan de gang naar de rechter worden gemaakt. Een voorbeeld uit de sector zakelijke dienstverlening:

Artikel 48 Geschillencommissie

1. Er is een Geschillencommissie voor de Uitzendbranche. De commissie bestaat uit zeven leden en zes plaatsvervangende leden. De werknemersorganisaties en de ABU wijzen elk drie leden en drie plaatsvervangende leden aan. (...) De werknemersorganisaties en de ABU wijzen gezamenlijk het zevende lid tevens voorzitter aan.

2. Zowel uitzendonderneming als uitzendkracht kan een geschil aanhangig maken over de uitvoering of toepassing van de CAO.

(...)

9. De Geschillencommissie zendt aan partijen bij de CAO jaarlijks een overzicht van haar uitspraken. Daarbij blijft de anonimiteit van de bij de geschillen betrokken partijen gewaarborgd.

(Cao Uitzendkrachten ABU)

In acht cao's is sprake van registratie van geschillen: uitspraken met een bredere strekking worden naar partijen gestuurd en/of komen (geanonimiseerd) op een website, in een register of in een jaarlijks overzicht.

3.2.4 Toezicht

In 21% van de cao's, dat wil zeggen 35 van de 167 cao's, is sprake van toezicht op de naleving van de cao. Controle op de naleving komt naar verhouding het vaakst voor in de sectoren vervoer (50%), bouw (46%) en handel (33%). In de sectoren zorg en communicatie zijn geen toezichtsbepalingen aangetroffen¹⁶.

De cao's blijken grofweg drie soorten toezichtsbepalingen te bevatten (die in combinatie kunnen voorkomen):

- Structureel toezicht: er is sprake van toezicht, los van meldingen of situaties;

¹⁶ In een aantal cao's in de boeken/kranten/tijdschriftenbranche is wel sprake van intern toezicht op naleving van de cao door een redactiecommissie.

- Incidenteel toezicht: het toezicht vindt plaats naar aanleiding van meldingen of alleen in bepaalde situaties;
- Toezicht op NEN-regeling: speciaal gericht op naleving m.b.t. uitzendkrachten.

Van de 35 toezichtsbepalingen kunnen er 12 worden opgevat als 'structureel' toezicht en 21 als 'incidenteel' toezicht. Daarnaast zijn er 6 cao's (waarvan vier overlappen met structureel/incidenteel toezicht) waarin sprake is van toezicht op uitvoering van de NEN-regeling.

Motieven om toezicht te houden, ongeacht de vorm, kunnen zijn het tegengaan van oneigenlijke concurrentie en/of het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden in de sector. Van de tien toezichtsbepalingen waarin deze motieven expliciet worden genoemd gaat het zeven keer om cao's waarin sprake is van structureel toezicht. Dit zijn voornamelijk cao's die worden gerekend tot de risicosectoren (zie par. 3.3).

Structureel toezicht

Voorwaarde voor structureel toezicht is de aanwezigheid van een nalevingsorgaan. In de 12 cao's waarin sprake is van deze vorm van toezicht is dit ook het geval. Het gaat om de cao's: gemakvoedingsindustrie, bouwnijverheid, schilders-, afwerkings- en glazetbedrijf, vleessector, besloten busvervoer, taxivervoer, contractcateringbranche, particuliere beveiliging, uitzendkrachten ABU, tentoonstellingsbedrijven, schoonmaak- en glazenwassersbedrijven en NWBC voor kunststof- en rubberindustrie. In de cao's wordt niets over registratie van het toezicht gemeld.

Ter illustratie een passage uit de cao Taxivervoer:

Sociaal Fonds Taxi ziet toe op naleving CAO taxivervoer

- *De CAO-controleurs van Sociaal Fonds Taxi controleren ondernemingen die onder de werkingssfeer van deze CAO vallen, op het naleven van de CAO Taxivervoer.*
- *Uitgangspunt is dat er geen concurrentie op arbeidsvoorwaarden mag plaatsvinden. De bedrijven worden in principe om de drie jaar gecontroleerd op de naleving van de kernbepalingen, genoemd in artikel 9.3. CAO, daarbij worden ook de premieafdrachten aan het pensioen- en sociaalfonds en de loonheffingen aan de fiscus in het onderzoek betrokken.*
- *Concreet onderbouwde klachten dat een onderneming een of meerdere kernbepalingen structureel overtreedt, kunnen aanleiding zijn om een bedrijf eerder te controleren.*

Incidenteel toezicht

Van 21 cao's zijn de toezichtsbepalingen gekwalificeerd als 'incidenteel' toezicht. Hiermee wordt bedoeld dat controles plaatsvinden op verzoek van een van de partijen, of naar aanleiding van klachten of aanwijzingen dat de cao niet wordt nageleefd. De controle kan ook gericht zijn op een bepaald onderwerp, bv een keurmerk. Voorbeeld hiervan is controle op de naleving van het Keurmerk Crowdmanagement in de cao Evenementen- en horecabeveiliging.

Incidenteel toezicht kan voorkomen met (12x) en zonder (9x) nalevingsorgaan. In het laatste geval bestaat het toezicht uit controle door partijen onderling, waarbij een eventueel onderzoek door de partijen kan worden uitbesteed. Uit de cao's blijkt niet dat de meldingen worden geregistreerd. Hieronder twee voorbeelden, uit de sectoren handel (zonder orgaan) en overige dienstverlening (met orgaan).

Artikel 3 Verplichtingen van de werkgever

7. *Voor de naleving van de CAO voert de werkgever een deugdelijke administratie. Hierin dienen tenminste te worden opgenomen: datum indiensttreding, geboortedatum, functie, inschaling en functiejaar, brutoloon, bijzondere uren en overwerk, vakantieopbouw. Bij concrete aanwijzingen dat de werkgever de CAO structureel niet nakomt, is de werkgever gehouden op een schriftelijk verzoek van een der CAO-partijen binnen vier weken schriftelijk aan te tonen dat de CAO correct wordt toegepast.*

(Cao Tabaksartikelen detailhandel)

Artikel 50 Raad voor Arbeidsverhoudingen Linnenverhuur- en Wasserijbedrijven en Textielreinigingsbedrijven (Raltex)

3. *Raltex heeft tot doel goede sociale verhoudingen in de bedrijfstak te bevorderen, in het bijzonder door het geven van leiding aan de uitvoering en toepassing van deze CAO.*

4. *Raltex tracht dit doel te bereiken door het uitvoeren van activiteiten die strekken tot: (...)*

c. *het bevorderen van de naleving van de arbeidsvoorwaarden in de branche en (...) het uitvoeren van controles door het bestuur Raltex bij een gegronde vermoeden van niet-naleving van de CAO en het op grond daarvan opleggen van sancties.*

(Cao Textielverzorging)

Regelingen voor incidenteel toezicht en voor geschillen lijken in praktijk hetzelfde effect te hebben: in beide gevallen wordt naar aanleiding van een geschil/klacht/melding/vermoeden actie ondernomen.

Toezicht NEN-regeling

Zes cao's hebben (ook) een bepaling speciaal gericht op het handhaven van de arbeidsvoorwaarden van uitzendkrachten, de NEN-regeling. In alle gevallen is een nalevingsorgaan aanwezig. In drie cao's is sprake van registratie van het gevoerde toezicht. Een voorbeeld uit de sector industrie:

Het Georganiseerd Overleg is bevoegd te fungeren als beheersorgaan van de uitvoering van de NEN+ regeling als bedoeld in lid 5 en sluit daartoe een overeenkomst af met een of meerdere Inspectie Instellingen. Als Inspectie Instellingen worden aangemerkt het bedrijf of de instelling dat controles uitvoert bij gecertificeerde uitleenbedrijven om de naleving en juiste uitvoering van de verplichtingen als beschreven in de NEN-norm 4400-1, de NEN-norm 4400-2 en de sectorale regeling (NEN+) vast te stellen.

(Cao Pluimveeverwerkende industrie)

3.2.5 Mogelijkheid tot actie in geval van niet-naleving

Regelingen voor klachten, geschillen en toezicht hebben met elkaar gemeen dat er actie kan worden ondernomen wanneer er sprake lijkt te zijn van niet-naleving van de cao. Voor 79% van de cao's geldt dat ze tenminste een van deze regelingen bevatten. In 71% van de cao's is sprake van een geschillencommissie en/of een toezichtscommissie.

Voor 21% van de cao's (35 cao's) geldt dat er noch een klachten/geschillenregeling noch een toezichtsregeling is. In de sectoren vervoer, industrie en landbouw komt dit naar verhouding het vaakst voor (30 tot 33%).

3.3 Toezichtsbepalingen in risicosectoren

In hoofdstuk 1 is een aantal risicosectoren benoemd, sectoren waarin de kans op niet-naleving groot is en waarvan voor een deel geldt dat om die reden bepaalde cao's al langere tijd nalevingsafspraken bevatten. Het gaat zowel om hele sectoren, zonder nader gespecificeerde bedrijfstakken (bv de landbouw) als om bepaalde bedrijfstakken binnen een sector (bv vleessector). Tabel 3.3 laat zien in hoeverre er toezichtsbepalingen in de cao's voorkomen.

Het percentage cao's met toezichtsbepalingen varieert in de risicosectoren (vetgedrukt in de tabel) van 0% (metaal) tot 56% (overige bouw) en in de niet-risicosectoren van 0% (zorg, communicatie) tot 22% (zakelijke dienstverlening). Afgezien van de metaal (zie uitleg verderop) en de landbouw, liggen de percentages binnen de risicosectoren hoger (25, 27, 33, 50, 56) dan in de niet-risicosectoren (0, 0, 5, 10, 22).

De risicovolle bedrijfstakken binnen sectoren bevatten allemaal toezichtsbepalingen. Geconcludeerd kan worden dat cao's uit risicosectoren naar verhouding vaker toezichtsbepalingen bevatten dan cao's uit niet-risicosectoren.

Tabel 3.3 Toezichtsbepalingen in risicosectoren

Sectoren Risicosectoren (aantal cao's)	Toezichts- bepalingen, % cao's (n)	Risicovolle bedrijfstakken binnen sector	Toezichts - bepaling
Landbouw (9)	11% (1)		
Industrie (37)	11% (4)		
• Voedingsindustrie (11)	• 27% (3)		
• Metaal ¹ (5)	• -		
• Overige ind. (21)	• 5% (1)		
Bouw (11)	46% (5)		
• Metaal ² (2)	• -		
• Overige bouw (9)	• 56% (5)		
Handel (33)	33% (11)	Vleessector	ja
Horeca (4)	25% (1)		
Vervoer (10)	50% (5)	Taxivervoer	ja
		Besloten busvervoer	ja
		Beroepsgoederenvervoer	ja
Communicatie (8)	-		
Zakelijke dienstverl. (23)	22% (5)	Uitzendsector	ja
		Tentoonstellingsbedrijven	ja
		Schoonmaak/glazenwasbedr	ja
		Particuliere beveiliging	ja
Overige dienstverl. (21)	10% (2)	Textielverzorging	ja
Zorg (11)	-		

1 Metaal in industriesector: Metaalektro (gewoon en hoger personeel), M&T metaalbewerkingsbedrijf, M&T carrosseriebedrijf, M&T goud- en zilvernijverheid.

2 Metaal in bouwsector: M&T isolatiebedrijf en M&T technisch installatiebedrijf.

Tabel 3.3a in de bijlage geeft een overzicht van alle cao's met toezichtsbepalingen naar economische sector. Hieronder worden de resultaten per sector kort samengevat.

Landbouw

De sector land- en tuinbouw geldt als risicosector voor niet-naleving van de cao. Van de negen bedrijfstakcao's in deze sector is er één (11%) met toezichtsbepalingen, namelijk Open Teelten.

Industrie

Van de sector industrie worden met name de voedingsindustrie en de metaal als risicosectoren beschouwd. Van de 11 bedrijfstakcao's uit de voedingsindustrie hebben er drie (27%) toezichtsbepalingen: gemaksvleesindustrie, pluimveeverwerkende industrie en vleeswarenindustrie.

Onder de 5 cao's uit de metaalsector (metalektro en Metaal & Techniek (M&T)) is er niet een met toezichtsbepalingen. Van sector M&T (waarvan ook twee cao's onder de sector bouw vallen) is bekend dat de vakbonden het toezicht in de sector deels zelf organiseren, op basis van individuele meldingen¹⁷. Dergelijke activiteiten staan echter niet in cao's.

Van de 21 cao's uit de overige industrietakken heeft één (5%) cao toezichtsbepalingen.

Bouw

Van de 11 cao's in de sector bouw bevatten er vijf (46%) toezichtsbepalingen: bouwnijverheid, waterbouw, natuursteenbedrijf, schilders- afwerkings- en glazetbedrijf en railinfrastructuur. De twee M&T cao's binnen de bouw hebben geen toezichtsbepalingen.

Handel

Van de 33 cao's in de sector handel bevatten er 11 (33%) toezichtsbepalingen. Hiervan is de expliciet als risicobedrijfstak genoemde vleessector de enige waarbij het om structureel toezicht gaat.

Horeca

Van de vier cao's in de sector horeca heeft één (25%) cao toezichtsbepalingen, namelijk de contractcateringbranche.

Vervoer

Van de tien cao's in de sector vervoer hebben er vijf (50%) toezichtsbepalingen, waaronder de expliciet als risicovol genoemde bedrijfstakken beroepsgoederenvervoer, besloten busvervoer en taxivervoer.

Communicatie

De sector communicatie wordt niet als risicosector gezien en geen van de acht cao's hierin bevatten toezichtsbepalingen.

Zakelijke dienstverlening

Van de 23 cao's in de sector zakelijke dienstverlening hebben er zes (26%) toezichtsbepalingen. Hierbij zitten de vier als risicovol genoemde bedrijfstakken: particuliere beveiliging, uitzendkrachten ABU, tentoonstellingsbedrijven en schoonmaak- en glazenwasbedrijf. Voor laatstgenoemde geldt dat de toezichtsbepaling niet in de reguliere cao staat, maar in de fondscao: een van de doelstellingen van de

¹⁷ Toezicht op de naleving van cao-afspraken. A-advies, augustus 2013.

Stichting Raad voor de Arbeidsverhoudingen in de Schoonmaak- en Glazenwassersbranche (RAS) is het houden van toezicht op de naleving van de cao.

Overige dienstverlening

Van de 21 cao's in de sector overige dienstverlening beschikken er twee (10%) over toezichtsbepalingen, waaronder de risicobedrijfstaking textielverzorging.

Zorg

De sector zorg wordt niet als risicosector gezien en geen van de 11 cao's hierin bevatten toezichtsbepalingen.

3.4 Wijzigingen in nalevingsbepalingen

Om vast te stellen of er sinds het afsluiten van het Sociaal Akkoord in april 2013 sprake is van (voorgenomen) wijzigingen met betrekking tot het bevorderen van de naleving van de cao zijn naast de cao's zelf ook, indien beschikbaar, de principeakkoorden en nota's van wijzigingen geraadpleegd. De resultaten worden weergegeven op cao-niveau, maar het kan zijn dat de informatie afkomstig is uit een van de bijbehorende documenten.

Nalevingsbevorderende afspraken

In 60 cao's (36%) is sprake van een of meer (voorgenomen) wijzigingen met betrekking tot het bevorderen van de naleving. In de sectoren metaal en (overige) bouw komt dit naar verhouding het vaakst voor en in de sector communicatie zijn geen wijzigingen aangetroffen (zie tabel 3.4a in de bijlage)¹⁸.

In 48 van de 60 cao's wordt over bevordering in het algemeen gesproken. Daarnaast zijn er wijzigingen die betrekking hebben op specifieke nalevingsbevorderende afspraken: voorlichting (11x), klachtenregeling (4x), geschillenregeling (8x) en toezicht (21x).

Voorgenomen wijzigingen ten aanzien van toezicht komen (in afnemend percentage van 44 naar 5) voor in: overige bouw, horeca, handel, voedingsindustrie, zakelijke dienstverlening, vervoer, overige industrie en overige dienstverlening (zie tabel 3.5a in de bijlage).

Hieronder van elk soort wijziging een voorbeeld.

Voorbeeld bevordering algemeen

Cao partijen stellen nog tijdens de looptijd van de cao (t/m 30 juni 2015) een methode vast op basis waarvan de cao naleving in de sector gerealiseerd en gehandhaafd kan worden om zo oneerlijke concurrentie op arbeidsvoorwaarden te voorkomen en het gebruik van (schijn) constructies tegen te gaan om uiteindelijk te streven naar een duurzame sector met duurzame arbeidsverhoudingen.

(Cao Open Teelten)

¹⁸ De vijf bedrijfstakken in de Metaal & Techniek hebben een gezamenlijke cao; wijzigingen hierin tellen vijf keer mee.

Voorbeeld wijziging voorlichting

De seinlijn en onderwerp naleving zal goed gepromoot worden zodat alle werkgevers en werknemers in de branche hier kennis van hebben en meldingen kunnen doen bij de seinlijn.

(PA Contractcateringbranche 2014/2015)

Voorbeeld wijziging klachtenregeling

(...) Aan deze digitale CAO wordt een signaallijn gekoppeld met als doel om vermeende misstanden bij de toepassing van de CAO te kunnen melden. Vakbonden richten een meldpunt in met hetzelfde doel. De ontvangen meldingen zullen anoniem en gecategoriseerd worden besproken door partijen.

(Cao Levensmiddelenbedrijf)

Voorbeeld wijziging geschillenregeling

(...) Zodra het Instituut voor Sportrechtspraak in Amsterdam een paritaire samenstelling kent, zal een geschil tussen Partijen door dit instituut worden beslecht, volgens het arbitragereglement van hetzelfde instituut.

(Cao Beroepsrenners Nederlandse wielervedrijven)

Voorbeeld wijziging toezicht

Partijen hebben afgesproken in bestuursverband nadere afspraken te maken over de manier waarop kan worden bewerkstelligd dat bedrijven die onder de werkingssfeer van de CAO vallen, maar zich hieraan onttrekken, worden opgespoord en de CAO gaan toepassen.

(Cao Gemaksvoedingsindustrie)

Naleving algemeen of t.a.v. bepaalde onderwerpen

De wijzigingen met betrekking tot het bevorderen van de naleving kunnen zowel betrekking hebben op de naleving van de cao in het algemeen, als op bepaalde onderdelen daarvan. In het laatste geval wordt de NEN-regeling (uitzendkrachten) het vaakst genoemd (13x). Negen keer (waaronder de hele sector metaal) heeft de wijziging betrekking op de WAGA (buitenlandse arbeiders). Vier keer gaat het om het werken met zzp'ers, onderaannemers of payrollers. In twee cao's uit de sector vervoer (Goederen- en Beroepsgoederenvervoer) wordt melding gemaakt van het voornemen om naleving van de regelgeving omtrent cabotage te bevorderen. De cao Schoonmaak- en glazenwassersbedrijf ten slotte bevat het volgende voornemen: "Partijen zullen zich gezamenlijk inspannen om schijnconstructies in specifieke segmenten waaronder de hotelschoonmaak tegen te gaan".

Nalevingsorganen

Eventuele wijzigingen kunnen ook betrekking hebben op het oprichten van een nalevingsorgaan (commissie, meldpunt) en/of uitbreiding/aanpassing hiervan (qua taken, bevoegdheden, personen). Dit is in 18 cao's het geval. In de cao Energie- en nutsbedrijven sector afval/milieu staat bijvoorbeeld: "Partijen hebben afgesproken om een paritaire technische werkgroep in te stellen. (...) Verder heeft de werkgroep als taak te monitoren of de cao correct wordt nageleefd en zo mogelijk (interpretatie)problemen op te lossen". Een voorbeeld van een aanpassing van het orgaan staat in de cao Bloemen- en plantengroothandel: "Onderzocht zal worden of een onafhankelijke voorzitter benoemd kan worden voor de commissie van toezicht".

Motieven voor naleving

Nagegaan is of het motief van de (voorgenomen) wijziging expliciet is het tegengaan van oneigenlijke concurrentie en/of het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden in de sector. In 21 cao's wordt een dergelijk motief genoemd. Hieronder twee voorbeelden uit de sectoren industrie en bouw.

Naleving CAO

Werkgevers en werknemers ontvangen signalen dat door de aanhoudende economische crisis de naleving van de CAO onder druk komt te staan. Dit is een ongewenste situatie. Daarom is afgesproken dat er een nieuwe structuur wordt opgezet ter naleving van de arbeidsvoorwaarden. Hiermede zullen scheve concurrentieverhoudingen worden voorkomen en wordt ook de individuele werknemer beschermd tegen mogelijke negatief afwijkende arbeidsvoorwaarden.

(Principeakkoord Timmerindustrie 2014)

WAGA / Schijnconstructies

Cao-partijen zijn van mening dat een van de essenties van de cao's voor de Metaal en Techniek is het voorkomen van oneigenlijke concurrentie op arbeidsvoorwaarden. Cao-partijen achten het onwenselijk dat het level-playing field op het gebied van arbeidsvoorwaarden wordt doorbroken en achten het daarom van belang dat de cao's voor de M&T (ook) op het gebied van WAGA worden nageleefd.

Cao-partijen zullen om bovenstaande doelen te bereiken de zogeheten kernbepalingen van de WAGA voor 1 januari 2015 nader invullen.

Hiertoe zal een paritaire werkgroep worden geïnstalleerd, waarin Cao partijen hun punten kunnen inbrengen. De concrete uitwerking en invulling betreft het benoemen van cao bepalingen voor WAGA werknemers.

(Principeakkoord Metaal en Techniek 2013/2015)

Bijlage I Onderzochte cao's

Economische sector / naam cao	Aantal werknemers	Ingangsdatum	Expiratiedatum
Landbouw			
BEDRIJFSVERZORGINGSDIENSTEN	2543	01.07.2012	30.06.2013
BOS EN NATUUR RAAM-CAO	1578	01.01.2014	31.12.2014
DIERHOUDERIJ	2880	01.07.2012	31.12.2013
OPEN TEELTEN	32550	01.07.2014	30.06.2015
TUINZAADBEDRIJVEN	3000	01.01.2014	30.06.2016
VARKENSVERBETERING IN NEDERLAND	252	01.01.2013	31.12.2013
WEEFSELKWEKSECTOR	650	01.10.2011	28.02.2013
GLASTUINBOUW	40831	01.07.2012	30.06.2014
LANDBOUWWERKTUIGEN EXPLOITERENDE ONDERNEMINGEN	21954	01.07.2013	30.06.2014
Industrie			
Ambachtelijke Pluimvee en Wildbedrijven	1500	01.01.2014	31.12.2014
BAKSTEENINDUSTRIE, NEDERLANDSE	1500	01.07.2013	30.06.2014
DRANKINDUSTRIE EN GROOTHANDEL IN DRANKEN	5348	01.01.2014	31.12.2014
ENERGIE-CAO	27624	01.05.2010	30.04.2011
GRAANBE- EN VERWERKENDE BEDRIJVEN	4300	01.04.2014	31.03.2015
GROENVOEDERDROGERIJEN	104	01.07.2012	30.06.2014
HISWA (HOUTEN EN KUNSTSTOFFEN JACHTBOUW)	684	01.01.2014	31.12.2014
KALKZANDSTEENINDUSTRIE -/ CELLENBETONINDUSTRIE	735	01.08.2013	31.03.2015
METALEKTRO	127300	01.07.2013	30.04.2015
METALEKTRO VOOR HET HOGER PERSONEEL (HP)	40900	01.07.2013	30.04.2015
MEUBELINDUSTRIE EN MEUBILERINGSBEDRIJVEN	15000	01.07.2012	31.12.2014
MODE- INTERIEUR- TAPIJT- EN TEXTIELINDUSTRIE	13000	01.07.2012	30.06.2014
NETWERKBEDRIJVEN CAO	16463	01.05.2013	31.10.2015
OWASE-BEDRIJVEN	1219	01.07.2013	30.06.2014
PAPIERINDUSTRIE	1100	01.07.2013	31.03.2015
SOCIALE WERKVOORZIENING	104000	01.12.2012	31.12.2013
TIMMERINDUSTRIE	4884	01.01.2014	31.12.2014
WATERBEDRIJVEN AANGESLOTEN BIJ DE WWB	5500	01.08.2012	31.12.2014
ZOETWARENINDUSTRIE	5859	01.01.2014	31.03.2015
ZUIVELINDUSTRIE I	5072	01.04.2014	31.03.2016
ZUIVELINDUSTRIE, HOGER PERSONEEL	1799	01.04.2014	31.03.2016
BAKKERSBEDRIJF	40144	01.04.2014	31.03.2015
BETONPRODUCTENINDUSTRIE	7298	01.04.2013	31.03.2014
GEMAKSVOEDINGINDUSTRIE	3662	01.01.2014	30.06.2015
GRAFIMEDIA	28313	01.02.2012	31.01.2017
GROENTEN- EN FRUITVERWERKENDE INDUSTRIE	3063	01.04.2012	31.03.2014
KARTONNAGE- EN FLEXIBELE VERPAKKINGENBEDRIJF	3689	01.07.2012	30.06.2014
M&T GOUD- EN ZILVERNIJVERHEID	395	01.05.2013	28.02.2015

Economische sector / naam cao	Aantal werknemers	Ingangsdatum	Expiratiedatum
M&T CARROSSERIEBEDRIJF	16993	01.05.2013	28.02.2015
M&T METAALBEWERKINGSBEDRIJF	149800	01.05.2013	28.02.2015
MORTEL- EN MORTELTRANSPORTONDERNEMINGEN	1964	01.01.2011	31.12.2012
PLUIMVEEVERWERKENDE INDUSTRIE	4378	01.05.2013	30.04.2014
Productie- en Leveringsbedrijven cao 2011-2013	28900	01.05.2013	30.04.2015
TANDTECHNIEK	4138	01.07.2013	30.06.2014
VLEESWARENINDUSTRIE	2503	01.04.2014	31.03.2015
ZEILMAKERIJEN DEKKLEDENVERVAARDIGING DEKKLEDENVERHUUR SCHEEPSTUIGERIJEN SCHEEPSBENODIGDHEDENHANDEL	1390	01.04.2013	31.12.2014
ENERGIE- EN NUTSBEDRIJVEN WENB SECTOR CAO AFVAL EN MILIEUBEDRIJVEN	5500	01.06.2013	31.08.2014
Bouwnijverheid			
BOUWNIJVERHEID (CAO VOOR DE)	135400	01.01.2014	31.12.2014
ENERGIE- EN NUTSBEDRIJVEN KABEL EN TELECOM SECTOR CAO	2600	01.04.2014	31.03.2016
HELLENDE DAKEN	690	01.01.2014	31.12.2015
WATERBOUW	2344	01.04.2014	31.03.2015
AFBOUW	7891	01.01.2013	31.12.2013
BITUMINEUZE EN KUNSTSTOF DAKBEDEKKINGSBEDRIJVEN	3534	01.01.2014	31.12.2014
M&T ISOLATIEBEDRIJF	4319	01.05.2013	28.02.2015
M&T TECHNISCH INSTALLATIEBEDRIJF	125119	01.05.2013	28.02.2015
NATUURSTEENBEDRIJF	1491	01.03.2013	28.02.2014
RAILINFRASTRUCTUUR	4338	28.12.2012	11.07.2014
SCHILDERS-, AFWERKINGS- EN GLASZETBEDRIJF IN NEDERLAND	21100	06.04.2013	31.12.2014
Handel			
DOE-HET-ZELFBRANCHE	14866	01.07.2012	30.06.2013
Fashion en Sport Inretail vh Mode- en Sportdetailhandel	93500	01.07.2012	30.09.2013
GROOTWINKELBEDRIJVEN IN SCHOENEN VOOR PERSENEEL	8569	01.01.2010	30.04.2013
HOUSHANDEL	2411	01.01.2014	31.12.2014
INFORMATIE-, COMMUNICATIE- EN KANTOORTECHNOLOGIEBRANCHE (ICK)	31635	01.01.2014	31.12.2014
LEVENS MIDDELEN, GROOTWINKELBEDRIJVEN VGL	140000	01.04.2011	31.03.2013
LEVENS MIDDELEN, ZOETWAREN, TABAKSPRODUCTEN EN BAKKERIJPRODUCTEN GROOTHANDEL IN-	27500	01.04.2012	31.12.2013
MUZIEKINSTRUMENTEN EN BLADMUZIEK pianostemmers en pianotechnici detailhandel in	484	01.11.2013	30.06.2015
PAPIERGROOTHANDEL IN NEDERLAND	190	01.02.2010	31.07.2013
TANKSTATIONS EN WASBEDRIJVEN	17200	01.11.2013	31.10.2015
TECHNISCHE GROOTHANDEL	44300	01.07.2011	31.12.2012
TEXTIELGOEDEREN EN AANVERWANTE ARTIKELEN GROOTHANDEL IN	6314	01.08.2013	30.09.2014
VLAKGLAS, GLASBEWERKINGS- EN GLAZENIERSBEDRIJF, GROOTHANDEL IN-	3460	01.01.2014	31.12.2014
AARDAPPELEN GROENTEN EN FRUIT, DETAILHANDEL IN-	6928	01.04.2012	01.04.2014
APOTHEKEN	22686	01.01.2014	31.12.2014
BANDEN- EN WIELENBRANCHE	7444	01.10.2010	31.12.2012

Economische sector / naam cao	Aantal werknemers	Ingangsdatum	Expiratiedatum
BLOEMBOLLEN, GROOTHANDEL IN-	1674	01.07.2012	30.06.2014
BLOEMEN EN PLANTEN GESPECIALISEERDE DETAILHANDEL IN	11340	01.04.2011	31.03.2012
BLOEMEN EN PLANTEN GROOTHANDEL IN-	7073	01.07.2012	30.06.2014
BOEKHANDEL EN KANTOORVAKHANDEL	16841	01.04.2014	31.03.2016
DIERENSPECIAALZAKEN AQUARIUMSPECIAALZAKEN EN HENGELSPORTSPECIAALZAKEN DETAILHANDEL IN-	3705	01.11.2013	30.06.2015
DROGISTERIJBRANCHE	25363	01.10.2010	31.03.2012
ELEKTROTECHNISCHE DETAILHANDEL	17590	01.07.2009	31.12.2011
GEMENGDE BRANCHE EN SPEELGOEDBRANCHE	28183	01.01.2011	31.03.2012
HORECAPRODUCTEN GROOTHANDEL IN-	4490	01.06.2013	31.05.2016
LEVENS MIDDELENBEDRIJF	152880	01.04.2011	31.03.2013
MOTORVOERTUIGENBEDRIJF EN TWEEWIELERBEDRIJF	75248	01.10.2012	31.10.2014
SLAGERSBEDRIJF	16581	01.04.2013	31.03.2014
SLIJTERIJEN	4446	01.04.2011	31.03.2013
TABAKSARTIKELEN DETAILHANDEL	2563	01.04.2011	31.10.2013
VERF EN BEHANG DETAILHANDEL IN-	920	01.04.2011	31.10.2013
VLEESSECTOR	9107	01.04.2014	28.02.2016
WONEN	44760	01.01.2010	31.12.2010
Vervoer			
GOEDERENVERVOER NEDERLAND	20000	01.01.2012	31.12.2013
HANDELSVAART TOT 9000 GT	1706	01.04.2012	31.03.2013
OPENBAAR VERVOER	13400	01.01.2013	31.12.2013
REGELING ARBEIDSVOORZIENING ZEESCHEEPVAART RAZ	12131	01.01.2010	31.12.2014
TAXIVERVOER	30400	01.01.2014	31.12.2015
BEROEPSGOEDERENVERVOER OVER DE WEG EN DE VERHUUR VAN MOBIELE KRANEN	116870	01.01.2012	31.12.2013
BESLOTEN BUSVERVOER	6617	01.04.2013	31.12.2014
BINNENSCHIEPVAART	4950	01.01.2013	31.12.2013
POSTVERSPREIDERS	20285	01.01.2014	31.12.2016
REGELING TEWERKSTELLING NIET EU-OFFICIEREN OP ZEESCHIEPEN ONDER NEDERLANDSE VLAG (RTO)	4630	01.01.2010	31.12.2014
Horeca			
HORECA- EN AANVERWANTE BEDRIJF	210000	01.08.2012	31.12.2013
CONTRACTCATERINGBRANCHE	17672	01.04.2014	30.06.2015
OFFSHORE CATERING	583	01.01.2014	31.10.2014
RECREATIE	27700	01.07.2013	30.06.2014
Communicatie			
BOEKEN- EN TIJDSCHRIFTUITGEVERIJBEDRIJF	7200	01.07.2012	31.12.2013
DAGBLADUITGEVERIJBEDRIJF	3660	01.01.2013	31.12.2013
OMROEPPERSONEEL	6434	01.01.2013	31.12.2014
DAGBLADJOURNALISTEN	2939	01.01.2013	31.12.2013
HUIS-AAN-HUISBLADJOURNALISTEN	295	01.04.2012	31.03.2013
OPINIEWEEKBLADJOURNALISTEN	128	01.04.2013	31.12.2013
PUBLIEKSTIJDSCRIFTJOURNALISTEN	885	01.04.2013	31.12.2013

Economische sector / naam cao	Aantal werknemers	Ingangsdatum	Expiratiedatum
VAKTIJDSCHRIFTJOURNALISTEN	378	01.01.2013	31.12.2013
Zakelijke dienstverlening			
BEVEILIGING, PARTICULIERE	19160	01.10.2014	30.06.2015
CONTINU FLEX-CAO	25000	01.04.2013	31.12.2017
DIERENARTSPRAKTIJKEN	600	01.01.2014	31.12.2014
EVENEMENTEN- EN HORECABEVEILIGING	1500	01.04.2014	30.09.2014
EVENEMENTEN- EN HORECABEVEILIGINGSBRANCHE	2737	01.01.2014	31.12.2018
NBBU UITZENDKRACHTEN	100000	01.06.2014	31.05.2019
NBBU VASTE MEDEWERKERS UITZENDBUREAUS	6000	01.01.2012	31.12.2014
ONDERZOEKINSTELLINGEN CAO	3000	01.01.2013	31.12.2013
ORSIMA	2689	01.01.2014	31.12.2015
Payroll Ondernemingen - CAO voor Medewerkers van	90000	01.07.2009	31.12.2012
SIGNBEDRIJVEN	2720	01.01.2014	31.12.2015
UITZENDKRACHTEN	218900	05.11.2012	04.11.2017
UITZENDKRACHTEN NVUB	25000	01.01.2013	31.12.2013
UITZENDONDERNEMINGEN VASTE MEDEWERKERS	20910	01.04.2011	30.09.2012
VERZEKERINGSBEDRIJF BINNENDIENST	13661	01.01.2014	31.12.2014
VERZEKERINGSBEDRIJF BUITENDIENST	318	01.01.2014	31.12.2014
WOONDIENSTEN	31700	01.07.2013	01.01.2014
ARCHITECTENBUREAUS	8693	01.03.2013	28.02.2015
FACILITAIRE CONTACTCENTERS	18146	01.05.2010	30.04.2012
HOVENIERSBEDRIJF IN NEDERLAND	16156	01.01.2014	28.02.2016
REISBRANCHE	19424	01.04.2012	31.10.2013
SCHOONMAAK- EN GLAZENWASSERSBEDRIJF	136958	01.01.2014	31.12.2016
TENTOONSTELLINGSBEDRIJVEN	1928	01.01.2014	31.12.2014
Zorg			
HUISARTS IN DIENST BIJ EEN HUISARTS HIDHA	648	01.08.2011	31.03.2014
HUISARTSENZORG	23300	01.01.2014	28.02.2015
INTERNATEN KINDEREN VAN BINNENSCHIPPERS EN/OF KERMISEXPLOITANTEN	609	01.01.2012	31.08.2013
JEUGDZORG	31000	01.05.2014	30.04.2015
KINDEROPVANG VOOR KINDERCENTRA EN GASTOUDERBUREAUS	86868	01.01.2012	31.12.2014
WELZIJN EN MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING	66600	01.01.2014	28.02.2016
ZIEKENHUIZEN	203700	01.03.2011	28.02.2014
AMBULANCEZORG	2954	01.01.2013	31.12.2014
GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG (GGZ)	78495	01.03.2011	31.12.2012
GEHANDICAPTENZORG	158384	01.03.2014	28.02.2015
Verpleeg- Verzorgingshuizen en Thuiszorg Kraam- en Jeugdgezondheidszorg	460000	01.09.2013	31.12.2014
Overige dienstverlening			
Beroepsrenners Nederlandse Wielervedrijvers 2010-2012	54	01.01.2010	31.12.2012
BIBLIOTHEKEN, OPENBARE	8600	01.01.2014	31.12.2014

Economische sector / naam cao	Aantal werknemers	Ingangsdatum	Expiratiedatum
CONTRACTSPELERS BETAALD VOETBAL	1000	01.07.2014	30.06.2018
CREMATORIA	1000	01.01.2013	30.06.2014
DAGATTRACTIEBEDRIJF CAO	915	01.01.2013	31.12.2014
DANS	750	01.01.2014	30.06.2016
DOORWERK	1024	01.01.2014	31.12.2015
GOLF BRANCHE	3000	01.12.2013	31.10.2014
KUNSTEDUCATIE	8000	01.01.2014	30.06.2015
MUSEUM CAO	2500	01.04.2013	31.03.2015
NEDERLANDS HORECA GILDE (NHG CAO)	7000	01.01.2014	31.12.2018
NEDERLANDSE POPPODIA EN-FESTIVALS	1000	01.01.2012	31.12.2012
NWBC voor de KUNSTSTOF- EN RUBBERINDUSTRIE	3895	01.06.2012	31.12.2013
ORKESTEN, NEDERLANDSE	900	01.07.2013	31.07.2014
PUBLIEKRECHTELIJKE BEDRIJFSORGANISATIE	800	01.04.2012	31.12.2014
SPORT	3700	01.01.2014	31.12.2014
TRAINER/COACHES BETAALD VOETBAL	450	01.07.2013	30.06.2016
UITVAARTVERZORGING	4100	01.01.2013	31.03.2014
KAPPERSBEDRIJF	30766	01.07.2014	30.06.2016
TEXTIELVERZORGING	8416	01.07.2013	30.06.2015
THEATER	2790	01.01.2013	31.12.2013

Bijlage II Aanvullende tabellen hoofdstuk 3

Tabel 3.1a Cao's met bepalingen m.b.t. verplichting tot naleving algemeen en t.a.v. bepaalde werknemers, naar economische sector, in percentage cao's.

Economische sector	Verplichting tot naleving				Totaal aantal cao's
	Algemeen	Uitzendkrachten	Buitenlandse arbeiders	Zzp'ers	
Landbouw	67	89	22	0	9
Industrie	65	73	14	5	37
Bouwnijverheid	73	82	46	27	11
Handel	46	61	9	3	33
Horeca	50	50	0	0	4
Vervoer	70	50	30	40	10
Communicatie	50	13	0	13	8
Zakelijke dienstverlening	48	57	35	4	23
Overige dienstverlening	48	33	5	5	21
Zorg	18	27	0	0	11
Totaal %	53	57	16	8	
(aantal cao's)	(89)	(95)	(27)	(13)	167

Tabel 3.2a Cao's waarin sprake is van bevordering van naleving d.m.v. voorlichting, klachtenregeling, geschillenregeling of toezicht, naar economische sector, in percentage cao's.

Economische sector	Voorlichting	Klachten	Geschillen	Toezicht	Totaal aantal cao's
Landbouw	22	0	67	11	9
Industrie	41	11	65	11	37
Bouwnijverheid	36	9	73	46	11
Handel	70	3	82	33	33
Horeca	50	50	75	25	4
Vervoer	30	30	50	50	10
Communicatie	88	50	88	0	8
Zakelijke dienstverlening	30	44	87	26	23
Overige dienstverlening	48	14	81	10	21
Zorg	55	27	82	0	11
Totaal %	47	19	75	21	
(aantal cao's)	(79)	(31)	(126)	(35)	167

Tabel 3.3a Cao's met toezichtsbepalingen

Sector (totaal aantal cao's)	Cao's met toezicht	Toezicht			
		struct ureel	incide nteel	NEN	orgaan
Landbouw (9)	Open Teelten		x		x
Industrie (37)					
- Voedingsind. (11)	Gemaksvoedingsind.	x			x
	Pluimveeverwerkende ind.			x	x
	Vleeswarendind.		x	x	x
- Metaal (5)	-				
- Overige ind. (21)	Mode- interieur tapijt en textiel ind.		x		x
Bouw (11)					
-Metaal (2)	-				
-Overige bouw (9)	Bouwnijverheid	x			x
	Waterbouw		x		x
	Natuursteenbedrijf		x		
	Schilders- afwerkings- en glaszetbedrijf	x			x
	Railinfrastructuur		x		x
Handel (33)	Vleessector	x		x	x
	Levensmiddelenbedrijf		x		x
	Levensmiddelengrootwinkelbedrijf		x		x
	Technische groothandel		x		x
	Slagersbedrijf			x	x
	Wonen		x		x
	Verf en behangdetailhandel		x		
	Dierenspeciaalzaken aquarium/hengelsport		x		
	Tabaksartikelendetailhandel		x		
	Bloemen en plantengroothandel		x		x
	Muziekinstrumentenhandel bladmuziek/piano		x		
Horeca (4)	Contractcateringbranche	x			x
Vervoer (10)	Goederenvervoer NL		x		
	Beroepsgoederenvervoer over de weg en mobiele kranen		x		
	Openbaar vervoer		x		
	Besloten busvervoer	x		x	x
	Taxivervoer	x		x	x
Communicatie (8)	-				
Zakelijke dienstverl. (23)	Orsima		x		
	Particuliere beveiliging	x			x
	Uitzendkrachten ABU	x			x
	Tentoonstellingsbedrijven	x			x
	Evenementen- en horecabeveiliging		x		x
	Schoonmaak/glazenwasbedrijf	x			x
Overige dienstverl. (21)	Textielverzorging		x		x
	NWBC voor kunststof- en rubberind.	x			x
Zorg (11)	-				
Totaal	35	12	21	6	26

Tabel 3.4a Cao's waarin sprake is van een of meer (voorgenomen) wijzigingen m.b.t. het bevorderen van naleving, naar economische sector, in percentage cao's.

Economische sector	Wijzigingen	Totaal aantal cao's
Landbouw	44	9
Industrie	32	37
• Voedingsind.	• 27	• 11
• Metaal	• 100	• 5
• Overige ind.	• 19	• 21
Bouwnijverheid	73	11
• Metaal	• 100	• 2
• Ov.bouw	• 67	• 9
Handel	42	33
Horeca	25	4
Vervoer	40	10
Communicatie	0	8
Zakelijke dienstverl.	35	23
Overige dienstverl.	29	21
Zorg	27	11
Totaal %	36	
(aantal cao's)	(60)	167

Tabel 3.5a Cao's met (voorgenomen) wijzigingen m.b.t. toezicht

Sector (totaal aantal cao's)	Aantal cao's met wijzigingen	Namen cao's
Landbouw (9)	0	-
Industrie (37)		
- Voedingsind. (11)	2	Gemaksvoedingsind.
-		Vleeswarendind.
- Metaal (5)	0	-
- Overige ind. (21)	1	Energie- en nutsbedrijven afval/milieu
Bouw (11)		
- Metaal (2)	0	-
- Overige bouw (9)	4	Bouwnijverheid
		Afbouw
		Natuursteenbedrijf
		Schilders- afwerkings- en glaszetbedrijf
Handel (33)	7	Vleessector
		Levensmiddelenbedrijf
		Levensmiddelen-grootwinkelbedrijf
		Slagersbedrijf
		Bloemen en plantengroothandel
		Boek- en kantoorvakhandel
		Apotheken
Horeca (4)	1	Contractcateringbranche
Vervoer (10)	1	Taxivervoer
Communicatie (8)	0	-
Zakelijke dienstverl. (23)	4	Particuliere beveiliging
		Uitzendkrachten ABU
		NBBU uitzendkrachten
		Evenementen- en horecabeveiliging
Overige dienstverl. (21)	1	Textielverzorging
Zorg (11)	0	-
Totaal	21	